

Lovforslag nr. L 148. Fremsat den 17. januar 1996 af kulturministeren (Jytte Hilden)

Forslag

til

Lov om forskning ved arkiver, biblioteker, museer mv.

§ 1. Loven gælder for arkiver, biblioteker, museer samt visse andre institutioner under Kulturministeriet, hvor forskning er en væsentlig forudsætning for varetagelsen af institutionens hovedopgave. Loven gælder ikke for institutioner, der er omfattet af loven om videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner eller loven om Danmarks Biblioteksskole.

Stk. 2. Kulturministeren fastsætter, hvilke institutioner der er omfattet af denne lov.

§ 2. Institutionen udarbejder en flerårig forskningsplan inden for rammerne af de forskningsmæssige hovedområder, som er godkendt af kulturministeren. Institutionen udarbejder endvidere en årlig forskningsberetning. Forskningsplanen og den årlige forskningsberetning sendes til Kulturministeriet sammen med forskningsudvalgets udtalelse, jf. § 3, stk. 3

Stk. 2. Kulturministeren kan stille krav om emner, der skal indgå i forskningsberetningen.

§ 3. I forskningsspørgsmål rådgives institutionens ledelse af et forskningsudvalg, som er nedsat på den pågældende institution. Rådgivningen sker efter anmodning fra institutionens ledelse eller på eget initiativ. Udvalget skal afholde mindst tre møder årligt.

Stk. 2. Forskningsudvalgets rådgivning kan bl.a. omfatte:

- 1) forskningens omfang, kvalitet og relevans
- 2) institutionens forskningsplanlægning
- 3) institutionens deltagelse i internationale og tværinstitutionelle forskningsprogrammer
- 4) organiseringen og finansieringen af institutionens forskning.

Stk. 3. Udvalget afgiver udtalelse om institutionens forskningsplan og om den årlige forskningsberetning.

§ 4. Et forskningsudvalg består af en formand og fire andre medlemmer. Udvalget vælger blandt sine medlemmer en formand. Udvalget fastsætter selv sin forretningsorden.

Stk. 2. Tre af udvalgets medlemmer udpeges for en periode af fire år af de relevante statslige forskningsråd efter indhentet udtalelse fra Kulturministeriets Rådgivende Forskningsudvalg. Disse eksterne medlemmer må ikke være ansat på den pågældende institution eller i øvrigt have tilknytning til denne.

Stk. 3. To af udvalgets medlemmer vælges for en periode af fire år af og blandt institutionens videnskabelige medarbejdere.

Stk. 4. Medlemmer af forskningsudvalget kan genudpeges eller genvælges for en periode af højst to år.

Stk. 5. En repræsentant for institutionens ledelse deltager som tilforordnet uden stemmeret i udvalgets møder. Forskningsudvalget kan i særlige tilfælde træffe beslutning om, at ledelsen ikke deltager i enkelte møder eller dele heraf.

Stk. 6. Institutionen stiller sekretariatsbistand til rådighed for udvalget.

Stk. 7. Kulturministeren kan i særlige tilfælde bestemme, at der nedsættes fælles forskningsudvalg for flere institutioner. Ministeren kan herunder bestemme, at udvalget skal have flere end fem medlemmer.

§ 5. Kulturministeren kan fastsætte regler for ansættelsesprocedurer og fagkyndig be-

dømmelse ved ansættelse af videnskabelige medarbejdere.

§ 6. Institutionen kan mod betaling påtage sig løsning af forsknings-, udviklings-, udrædnings- og rådgivningsopgaver.

§ 7. Institutionen deltager i uddannelsen af forskere inden for sit arbejdsområde.

§ 8. Institutionen kan deltage i nationale og internationale forskningsprogrammer og modtage midler fra forskningsråd, fonde og lignende.

§ 9. Institutionen skal offentliggøre sine forskningsresultater. Særlige hensyn kan dog begrunde afvigelser fra denne regel.

§ 10. Kulturministeren kan fastsætte regler for gennemførelse af uafhængige evalueringer af institutionens forskning og forskningsformidling.

§ 11. Kulturministeren kan bestemme, at en institution skal undtages fra en eller flere bestemmelser i loven.

§ 12. Loven træder i kraft den 1. juli 1996.

§ 13. Forskningsudvalg i henhold til § 3 og § 4 skal være nedsat inden den 1. juli 1997.
Stk. 2. Kulturministeren kan i særlige tilfælde dispensere fra stk. 1.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

A. Baggrunden for lovforslaget

Forskningsministeren fremsatte den 1. november 1995 lovforslag nr. L 56 om sektorforskningsinstitutioner. Lovforslaget omfatter en række statslige forskningsinstitutioner med forskning som hovedopgave. Det omfatter imidlertid ikke de arkiver, biblioteker, museer og lignende institutioner under Kulturministeriet, som i dag har status som sektorforskningsinstitutioner. Baggrunden er, at forskningen på disse institutioner ligger i forlængelse af og er en væsentlig forudsætning for de indsamlings-, registrerings- bevarings- og formidlingsopgaver, som indgår i institutionens samlede virksomhed.

Lovforslaget er en opfølgning på forskningsministerens lovforslag om sektorforskningsinstitutioner, hvor det af lovbemærkningerne til § 1, stk. 1, fremgår, at der i Kulturministeriets lovgivning vil blive fastlagt retningslinier for forskningen på Kulturministeriets forskningsinstitutioner svarende til retningslinierne for forskningen på sektorforskningsinstitutionerne.

Formålet med dette lovforslag er at styrke kvaliteten og uafhængigheden af den forskning, som finder sted på Kulturministeriets forskningsinstitutioner ved at skabe parallelitet til de bestemmelser i forskningsministerens lovforslag om sektorforskningsinstitutioner, som regulerer forskningsaktiviteten på sektorforskningsinstitutionerne.

B. De gældende regler

Sektorforskningens Direktørkollegium (SEDIRK) udarbejder regelmæssigt en oversigt over danske sektorforskningsinstitutioner. Ifølge den seneste oversigt, som udkom i november 1994, var der 29 sektorforskningsinstitutioner med forskning som hovedopgave. Hertil kommer bl.a. 14 arkiver, biblioteker, museer og lignende institutioner under Kulturministeriet. Gruppen omfatter såvel statsinstitutioner som bestyrelsesledede selvejende institutioner.

Disse institutioners forskning skal ses i sammenhæng med de opgaver, der indgår i institutionernes samlede virksomhed. De varetager en række service-

funktioner over for den samlede forsknings- og uddannelsessektor og den øvrige offentlighed, idet de indsamler, ordner, bevarer og formidler genstande, arkivalier, litteratur og andre typer af kultur- og informationsmateriale. En række er nationale kulturinstitutioner eller har tilsvarende opgaver, først og fremmest omfattende nationale bevarings- og formidlingsforpligtelser. Forskningsbibliotekerne har endvidere opgaver som hovedbiblioteker for universiteter og højere læreanstalter.

Forskningen er en væsentlig forudsætning for institutionernes øvrige opgavevaretagelse. Målt kvantitativt anvendes der på de 12 af Kulturministeriets 14 forskningsinstitutioner, der indgår i SEDIRKs oversigt over danske sektorforskningsinstitutioner fra november 1994, i alt 43 millioner kroner til forskning, og institutionerne beskæftiger 193 forskere.

Det fremgår af § 2, stk. 1, i lov om offentlige arkiver, at Statens Arkiver bl.a. har til formål at udøve forskning og udbrede kendskabet til forskningens resultater, og af § 2, stk. 1, i lov om museer mv., fremgår det, at museerne bl.a. har til formål at udføre forskning.

Kulturministeriets selvstændige forskningsbiblioteker samt institutionerne Dansk Sprognævn og Dansk Folkemindesamling er i dag ikke omfattet af nogen lovregler.

C. Lovforslaget

Lovforslaget omfatter forskningsinstitutioner under Kulturministeriet, det vil sige arkiver, biblioteker, museer og lignende, hvor forskning er en væsentlig forudsætning for varetagelsen af institutionens hovedopgave, og som ikke er omfattet af loven om videregående kunstneriske uddannelser eller loven om Danmarks Biblioteksskole.

Som det fremgår ovenfor, tilstræber Kulturministeriet i lovforslaget at skabe parallelitet til de bestemmelser i forskningsministerens forslag til lov om sektorforskningsinstitutioner, som regulerer forskningsaktiviteten på institutionerne. Formålet er at stille samme krav til forskningens kvalitet og uafhængighed ved Kulturministeriets forskningsinstitu-

tioner, som forskningsministeren lægger op til i lovforslaget om sektorforskningsinstitutioner.

Et væsentligt element i forskningsministerens lovforslag om sektorforskningsinstitutioner er, at der ved sektorforskningsinstitutionerne skal nedsættes bestyrelser, hvis medlemmer er udpeget i deres videnskabelige egenskab. Bestyrelser, som alene er sammensat ud fra rent videnskabelige hensyn, vil imidlertid ikke være hensigtsmæssige på Kulturministeriets forskningsinstitutioner, som ikke kun har forskning som opgave.

For at understrege forskningens væsentlige betydning foreslås det, at der, for så vidt angår forskningsområdet, nedsættes uafhængige forskningsudvalg på den enkelte institution, som har til opgave at rådgive institutionens ledelse i forskningsspørgsmål. Forskningsudvalgets uafhængighed søges sikret ved, at udvalgets flertal skal være eksterne medlemmer, dvs. at de ikke må være ansat på eller have projekttilknytning til den pågældende institution eller indgå i samforfatterskab med medarbejdere fra denne. Forskningsudvalget skal yde institutionens ledelse faglig rådgivning med henblik på at sikre forskningens kvalitet. Forskningsudvalget skal endvidere tilføre institutionen forskningsmæssig inspiration og bidrage til et mere åbent forskningsmiljø.

Forskningens kvalitet søges endvidere styrket med bestemmelser, svarende til bestemmelserne i forskningsministerens lovforslag, om at:

- 1) Kulturministeren kan fastsætte regler for ansættelsesprocedurer og fagkyndig bedømmelse ved ansættelse af videnskabelige medarbejdere.
- 2) Institutionerne kan deltage i nationale og internationale forskningsprogrammer.
- 3) Kulturministeren kan udstede regler for gennemførelse af uafhængige evalueringer af institutionernes forskning og forskningsformidling.
- 4) Institutionerne deltager i uddannelse af forskere inden for deres arbejdsområder.
- 5) Institutionerne skal offentliggøre deres forskningsresultater.

Med vedtagelsen af dette lovforslag vil der, som beskrevet i forskningsministerens lovforslag om sektorforskningsinstitutioner, være tre hovedtyper af statslige forskningsinstitutioner: De højere uddannelsesinstitutioner under universitetsloven og lov om videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner, sektorforskningsinstitutionerne, som er omfattet af forskningsministerens lovforslag, samt de arkiver, biblioteker, museer og lignende, der er omfattet af dette lovforslag. Forskningen på disse institutioner bør i videst muligt omfang sikres ensartede rammebetingelser. Dette er bl.a. afgørende for at sik-

re rekrutteringen til og mobiliteten mellem de statslige forskningsinstitutioner.

D. Administrative og økonomiske konsekvenser

Lovforslaget har ingen statsfinansielle konsekvenser eller administrative konsekvenser af betydning.

E. Andre konsekvenser

Loven forventes ikke at få erhvervsøkonomiske eller miljømæssige konsekvenser i form af udgifter. Lovforslaget indeholder endvidere ikke EU-retlige aspekter.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser

Til § 1

Loven gælder for arkiver, biblioteker, museer samt visse andre institutioner under Kulturministeriet, hvor forskning er en væsentlig forudsætning for varetagelsen af institutionernes hovedopgave, og som ikke er omfattet af loven om videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner eller loven om Danmarks Biblioteksskole.

Forudsætningen for at en institution omfattes af lovforslaget er, at den forskning, som foregår, er en væsentlig aktivitet. Hermed menes dels, at forskningen skal have væsentlig betydning for institutionens øvrige indsamlings-, registrerings-, bevarings- og formidlingsopgaver, dels at forskningen skal have et vist kvantitativt niveau målt i forskningsaktive årsværk.

Forskningen på de berørte institutioner sker inden for de hovedområder, som er godkendt af kulturministeren.

Med lovforslaget sigtes der ikke mod at lægge begrænsninger på den forskning, som foregår på de af Kulturministeriets statsinstitutioner og tilskudsinstitutioner, som ikke er omfattet af lovforslaget. Der vil således fortsat ske forskning på Kulturministeriets videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner og på de øvrige større og mindre museer mv.

Kulturministeren fastsætter i følge *stk. 2* hvilke institutioner, der omfattes af lovforslaget og kan i den forbindelse hente faglig rådgivning hos de relevante statslige forskningsråd og hos Kulturministeriets Rådgivende Forskningsudvalg.

På nuværende tidspunkt har følgende institutioner under Kulturministeriet status som sektorforskningsinstitutioner: Statens Arkiver, Nationalmuseet, Statens Museum for Kunst, Det Danske Kunsthistorisk Museum, Naturhistorisk Museum, Tøjhusmuseet, Det Kongelige Bibliotek, Statsbiblioteket i Århus, Odense Universitetsbibliotek, Danmarks Natur- og

F. t. l. vedr. forskning ved arkiver, biblioteker, museer m.v.

Lægevidenskabelige Bibliotek, Kunstakademiets Bibliotek, Dansk Sprogævn, Dansk Folkemindesamling og Byggeriets Studiearkiv.

Kulturministeriet vil i samarbejde med ministeriets rådgivende forskningsudvalg senere fastsætte de forskningsmæssige krav, som institutionerne skal leve op til for at blive omfattet af lovforslaget.

Til § 2

Institutionens ledelse har ansvaret for og leder forskningen på institutionen. Institutionen udarbejder en flerårig forskningsplan inden for rammen af de hovedområder, som er godkendt af kulturministeren. Forskningsplanen kan bl.a. omhandle emner som:

- 1) særlige indsatsområder for institutionens forskning
- 2) institutionens deltagelse i internationale og tværinstitutionelle forskningsprogrammer
- 3) styrkelse af forskningsmiljøet på institutionen
- 4) udvikling af medarbejdernes videnskabelige kvalifikationer

Institutionen udarbejder endvidere en årlig forskningsberetning.

Forskningsplan og forskningsberetning forelægges institutionens forskningsudvalg til udtalelse og fremsendes med udvalgets udtalelse til Kulturministeriet. For at få belyst særlige forskningsmæssige problemstillinger kan kulturministeren stille krav om emner, som skal indgå i forskningsberetningen.

Til § 3

Formålet med lovforslaget er at bidrage til at styrke forskningens kvalitet og uafhængighed. Det er derfor i stk. 1 fastsat, at der ved institutionen skal nedsættes forskningsudvalg, som rådgiver institutionens ledelse i forskningsspørgsmål. Rådgivningen sker efter anmodning fra ledelsen eller på eget initiativ. Udvalget skal afholde mindst tre møder årligt.

Ifølge stk. 2 kan forskningsudvalgets rådgivning bl.a. omfatte:

- 1) forskningens omfang, kvalitet og relevans
- 2) institutionens forskningsplanlægning
- 3) institutionens deltagelse i internationale og tværinstitutionelle forskningsprogrammer
- 4) organiseringen og finansieringen af institutionens forskning.

Udvalgets rådgivning kan omfatte andre forskningsrelaterede emner.

Til § 4

Det foreslås, at et forskningsudvalg skal bestå af fem medlemmer. Det er hensigten, at udvalgets sammensætning skal sikre en bred faglig dækning inden for de forskningsområder, som institutionen varetager. Udvalget vælger blandt sine medlemmer en formand og fastsætter selv sin forretningsorden

For at skabe åbenhed i forskningsmiljøet på institutionerne og sikre kontakten til den øvrige forskningsverden er det i *stk. 2* foreslået:

- 1) At flertallet af medlemmerne af forskningsudvalget skal være eksterne medlemmer, dvs. at de ikke må være ansat på eller have projekttilknytning til den pågældende institution eller indgå i samforfatterskab med medarbejdere fra denne.
- 2) At eksterne medlemmer af forskningsudvalget udpeges af de relevante statslige forskningsråd. Forinden skal forskningsrådene indhente udtalelse fra Kulturministeriets Rådgivende Forskningsudvalg.

Det er forudsat, at de eksterne medlemmer af forskningsudvalgene er aktive forskere på det tidspunkt, hvor de udpeges.

For at sikre en ligelige kønssammensætning bør der så vidt muligt udpeges medlemmer af begge køn, jf. lov nr. 157 af 24. april 1985 om ligestilling mellem mænd og kvinder.

I følge *stk. 3* vælges interne medlemmer af forskningsudvalgene af og blandt institutionens videnskabelige medarbejdere, dvs. blandt fastansatte medarbejdere i forskerstillinger. Det forudsættes, at medlemmer af institutionens ledelse ikke kan vælges som medlemmer af den pågældende institutions forskningsudvalg.

Forskningsudvalgets medlemmer udpeges eller vælges for en periode af fire år og kan i følge *stk. 4* genvælges eller genudpeges for en periode af højst to år.

For at styrke dialogen om forskningsspørgsmål på institutionen foreslås det i *stk. 5*, at en repræsentant for institutionens ledelse deltager som tilforordnet uden stemmeret i forskningsudvalgets møder. Forskningsudvalget kan i særlige tilfælde, f.eks. i forhold til enkeltsager, træffe anden beslutning.

Da nogle institutioner er relativt små, kan det være hensigtsmæssigt at nedsætte forskningsudvalg, som omfatter flere institutioner, jf. *stk. 7*. Ved nedsættelse af fælles forskningsudvalg gælder de i § 4 fastsatte bestemmelser. Dog kan kulturministeren bestemme, at et fælles forskningsudvalg har flere end fem medlemmer. Udvalgets flertal skal i så tilfælde fortsat bestå af eksterne medlemmer.

Til § 5

Kulturministeren får med loven bemyndigelse til at fastsætte regler og procedure for ansættelse af medarbejdere i videnskabelige stillinger og for faglig bedømmelse af medarbejdere på institutioner, der er omfattet af lovforslaget. Da målet er at fremme forskermobiliteten mellem Kulturministeriets forskningsinstitutioner, sektorforskningsinstitutionerne og de højere læreanstalter, er det vigtigt at sikre ensartede regler og procedurer på alle typer af statslige forskningsinstitutioner.

De nuværende regler er fastsat i Undervisningsministeriets og Finansministeriets notat af 26. oktober 1988 samt den tilhørende aftale mellem Finansministeriet og Akademikernes Centralorganisation om løn- og ansættelsesvilkår.

Til § 6

Institutionens bevilling fremgår af de årlige finanslove. Institutionen har mulighed for mod betaling at påtage sig løsning af forsknings-, udviklings-, udrednings- og rådgivningsopgaver. Indtjening fra sådanne opgaver vil bidrage til at forbedre institutionernes økonomi og dermed skabe grundlag for at forbedre forholdene for forskningen og dermed kvaliteten af den forskning, som udføres. For statsinstitutioner skal de gældende regler for indtægtsdækket virksomhed overholdes, således at konkurrenceforvridning undgås.

Til § 7

Kulturministeriets forskningsinstitutioner udgør en del af det samlede statslige forskningssystem og deltager som sådan i uddannelse af forskere i det omfang, de har kapacitet dertil. Deltagelse i forskeruddannelse vil bidrage til at styrke samarbejdet mellem de tre typer af forskningsinstitutioner, som indgår i det statslige forskningssystem.

Til § 8

Institutionen deltager så vidt muligt i forskningsprogrammer, som udbydes nationalt og internationalt, herunder EU-programmer. Institutionen skal fortsat kunne supplere sine forskningsmidler med tilskud fra de statslige forskningsråd samt nationale og internationale fonde. Deltagelse i nationale og internationale forskningsprogrammer vil bidrage til at skabe den åbenhed i forskningsmiljøet, som lovforslaget tilsigter.

Til § 9

Institutionen har pligt til at offentliggøre sine forskningsresultater. Denne pligt omfatter ikke forskningsresultater, som offentliggøres ad anden vej eller forskning, som institutionen har udført som indtægtsdækket virksomhed for offentlige eller private rekvirenter.

Til § 10

På en række af Kulturministeriets institutioner er der gennemført eller skal der gennemføres forskningsevalueringer. Det fastlægges ikke i bestemmelsen, hvilken evalueringsmetode der skal anvendes, eller om der skal foretages en national eller en international evaluering. Det er imidlertid forudsat, at evalueringen skal være uafhængig og skal vurdere kvaliteten og relevansen af institutionens forskningsresultater samt institutionens forskningsorganisering.

Til § 11

Hvis det skønnes hensigtsmæssigt, kan kulturministeren bestemme, at en institution skal undtages fra en eller flere bestemmelser i loven.

Til § 12 og § 13

Loven træder i kraft den 1. juli 1996. Kulturministeren kan i særlige tilfælde dispensere fra bestemmelsen om, at forskningsudvalg første gang skal være nedsat inden den 1. juli 1997.